

ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของบัตรเครดิต

ปัจจุบัน เงินได้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนในระบบเศรษฐกิจ เงินจึงกลายเป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องพกพาไปตลอดเวลาเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน ในการซื้อสินค้า บริการ หรือการทำธุรกิจ ต่อมาเมื่อระบบเศรษฐกิจเจริญขึ้น ประกอบกับภาวะทางเศรษฐกิจมีการผันผวน ทำให้ค่าของเงินลดลงเป็นลำดับ ในขณะที่ราคาสินค้าสูงขึ้น ความไม่สะดวกและปลอดภัยที่จะต้องพกพาเงินสดเป็นจำนวนมาก ๆ ทำให้ธุรกิจหันไปหาสิ่งทดแทนที่มีคุณสมบัติคล้ายเงิน และมีสภาพคล่อง ซึ่งได้แก่ บัตรเครดิต อันเป็นผลมาจากวิวัฒนาการของระบบเศรษฐกิจ และวิวัฒนาการทางเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์ จึงจำเป็นที่จะต้องรู้ประวัติความเป็นมาและลักษณะต่าง ๆ ของบัตรเครดิตอันจะเป็นบทเบื้องต้น และเป็นแนวทางไปสู่ปัญหาที่จะวิเคราะห์วิจัยต่อไป ทั้งนี้ได้แยกพิจารณาเป็นหัวข้อดังนี้

3.1 ประวัติความเป็นมาและวิวัฒนาการของบัตรเครดิตในประเทศต่าง ๆ ²⁷

3.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ในปี ค.ศ. 1914 บริษัทเยอเนอรัล ปีโตรเลียม คอร์ปอเรชั่น ออฟ แคลิฟอร์เนีย (GENERAL PETROLEUM CORPORATION OF CALIFORNIA) หรือที่รู้จักกันในนามของบริษัท โมบิล ออยล์ ในปัจจุบัน ได้ออกบัตรเครดิตชนิดหนึ่งสำหรับพนักงานและลูกค้าที่คัดเลือกแล้ว เพื่อซื้อผลิตภัณฑ์ของตน ในปี ค.ศ. 1915 โรงแรมขนาดเล็กบางแห่ง ร้านค้าต่าง ๆ ตลอดจนบริษัท โทรเลข และรถไฟ ได้ออกเหรียญหรือแผ่นโลหะที่ใช้เฉพาะกลุ่มของตนเรียกว่า "SHOPPER PLATES"

²⁷ TONY DRURY AND CHARLES W. FERRIER, "CREDIT CARDS". (LONDON : BILLING & SON LIMITED 1984), P. 19-40.

แก่กลุ่มลูกค้าที่มาใช้บริการด้วยการให้ชำระค่าสินค้าและบริการตอนสิ้นเดือนทั้งจำนวน โดยในครั้งนั้น ยังไม่มีการให้ผ่อนชำระแต่อย่างใด และต่อมาก็ได้มีการแลกเปลี่ยนลูกค้าและมีการใช้บัตรระหว่างสถานบริการเหล่านั้น

ในปี ค.ศ. 1950 บริษัทไดเนอร์สคลับ (DINERS CLUB) ก็ได้เกิดขึ้นโดยที่ วันหนึ่งนายแฟรงค์ แมคนามารา (FRANK McNAMARA) นักธุรกิจชาวนิวยอร์ก และนายราล์ฟ ชไนเดอร์ (RALPH SCHNEIDER) ได้ไปรับประทานอาหารที่ภัตตาคารพร้อมกับเพื่อนนักธุรกิจอื่น ๆ แล้วพบว่าทั้งคู่มีเงินสดไม่พอที่จะชำระค่าอาหาร จากเหตุการณ์นี้เองทำให้นายแมคนามารา เกิดความคิดว่า เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้นักธุรกิจและยืดเวลาในการชำระหนี้ ควรจะมีบัตรพิเศษซึ่งช่วยให้ผู้ถือบัตรไม่ต้องพกพาเงินสดติดตัวเป็นจำนวนมาก ๆ และด้วยแนวความคิดดังกล่าวนี้ จึงได้มีการออกบัตรไดเนอร์สคลับ ให้แก่กลุ่มเพื่อน ๆ และผู้ที่ติดต่อธุรกิจกับเขา สำหรับใช้ภายในโรงแรมและภัตตาคารในนิวยอร์ก โดยมีการชำระเงินตอนสิ้นเดือนและสามารถใช้ได้โดยไม่ต้องมีการจำกัดวงเงิน สมาชิกทั้งหลายจะได้รับรายชื่อร้านค้า โรงแรม ภัตตาคารต่าง ๆ ที่สามารถใช้บัตรได้ ซึ่งนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของบัตรเครดิตชนิดเพื่อการเดินทางและการรับรอง (TRAVEL AND ENTERTAINMENT) หรือเรียกว่า CHARGE CARD. ซึ่งแตกต่างกับบัตรเครดิตที่ออกโดยบริษัท โมบิล ออยล์ และสถานบริการอื่น ๆ ในตอนต้น ๆ เพราะ บริษัทไดเนอร์สคลับ ไม่ได้เป็นผู้จำหน่ายสินค้าเอง แต่เป็นตัวกลางในการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ถือบัตรและร้านค้าที่มีข้อตกลงรับบัตรเครดิตของไดเนอร์สคลับเมื่อสมาชิกไปซื้อสินค้าหรือใช้บริการ ดังนั้นสมาชิกบัตรไดเนอร์สคลับจึงไม่จำเป็นต้องมีข้อตกลงโดยตรงเพื่อขอเปิดบัญชี "ซื้อเชื่อ" กับร้านค้า แต่ละรายอีกต่อไป และบรรดาร้านค้าซึ่งตกลงเป็นสมาชิกรับบัตรของไดเนอร์สคลับก็ไม่ต้องคอยติดตามเรียกเก็บเงินจากลูกค้า เพราะไดเนอร์สคลับจะเป็นผู้ชำระเงินแทนสมาชิกบัตรผู้ใช้บริการ²⁸

²⁸ อนันต์ จันทโรภากร, "ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการใช้บัตรเครดิต (CREDIT CARDS) ในประเทศสหรัฐอเมริกา", วารสารนิติศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ธรรมศาสตร์, มีนาคม 2529) หน้า 4

ในปี ค.ศ. 1959 ที่รัฐแคลิฟอร์เนียได้มีบัตรเครดิตอีกรูปแบบเกิดขึ้น โดยธนาคารแห่งอเมริกา (BANK OF AMERICA) ได้ออกบัตรเครดิตขึ้นเรียกว่า BANKAMERICARD โดยผ่านสาขาของธนาคารทางฝั่งตะวันตกของสหรัฐอเมริกา และเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง ในระยะเริ่มต้นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการค่อนข้างสูง ทำให้ต้องหยุดดำเนินการต่อ อย่างไรก็ตาม ภายใต้อิทธิพลของ BANKAMERICARD ก็มีสมาชิกบัตรจำนวนมากถึง 1 ล้านคนในปี ค.ศ. 1961 ดำเนินธุรกิจเป็นจำนวนเงิน 75 ล้านเหรียญสหรัฐ และใน ค.ศ. 1967 จำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 2.7 ล้านคน และดำเนินการเป็นจำนวนเงิน 335 ล้านเหรียญสหรัฐ จนในปี ค.ศ. 1966 ธนาคารแห่งอเมริกา (BANK OF AMERICA) ได้จัดตั้งบริษัทแบงค้อเมริคาร์ดเซอร์วิสคอร์ปอเรชัน (BANKAMERICARD SERVICE CORPORATION) ขึ้น บริษัทนี้จะเป็นผู้ดำเนินการและเก็บค่าธรรมเนียมจากธนาคารอื่น ๆ ที่มาขออนุญาตเข้าร่วมโครงการ บริษัทประสบความสำเร็จอย่างมากเพราะธนาคารต่าง ๆ ไม่อยากเสียค่าใช้จ่ายมากในขั้นเริ่มดำเนินการ มีธนาคารที่เข้าร่วมโครงการในปี ค.ศ. 1970 เป็นจำนวนมากถึง 3,301 แห่ง และต่อมาบริษัทนี้ได้เปลี่ยนชื่อเป็น VISA ในปี ค.ศ. 1977

ในปี ค.ศ. 1958 บริษัท อเมริกัน เอ็กซ์เพรส (AMERICAN EXPRESS) ได้ออกบัตรเครดิตเพื่อการเดินทางและการรับรอง (TRAVEL AND ENTERTAINMENT) โดยใช้ชื่อว่าบัตรอเมริกัน เอ็กซ์เพรส ขึ้นสำหรับสมาชิกชาวอเมริกันที่ต้องการเดินทางไปพักผ่อนหรือติดต่อธุรกิจยังประเทศในยุโรป และได้มีการออกบัตรที่ชำระบัญชีด้วยเงินปอนด์เป็นบัตรแรกในปี ค.ศ. 1963 และต่อมาในปี ค.ศ. 1966 ได้มีการก่อตั้งสำนักงานต่างประเทศเป็นครั้งแรกที่สหราชอาณาจักร มีหน้าที่ดูแลและให้บริการแก่ลูกค้าในภูมิภาคนี้ ได้แก่ ทวีปยุโรป เอเชีย ตะวันออกกลาง และแอฟริกา

ในปี ค.ศ. 1967 ธนาคารผู้ออกบัตรเครดิต 7 แห่ง ได้รวมตัวกันก่อตั้ง INTERBANK CARD ASSOCIATION ขึ้นเพื่อออกบัตรเครดิตที่สามารถใช้ได้ทั่วทุกภาคของประเทศ โดยยังคงสัญลักษณ์ของธนาคารนั้น ๆ ไว้ และเพิ่มตัวอักษรไอ (I) เล็ก ๆ สีขาวอยู่ในวงกลมตรงมุมขวาด้านล่างของบัตร แต่รูปบัตรชนิดนี้ก็ไม่เป็นที่รู้จักของร้านค้าต่าง ๆ ทำให้เกิดความยุ่งยาก

ในการใช้ เพราะร้านค้าต่าง ๆ ไม่ยอมรับ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1969 สมาคมแคลิฟอร์เนียแบงค์การ์ด (CALIFORNIA BANK CARD ASSOCIATION) ซึ่งในปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็นสมาคมรัฐตะวันตกแบงค์การ์ด (WESTERN STATES BANK CARD ASSOCIATION) ได้เปลี่ยนเครื่องหมายจากตัวอักษรไอ (I) เล็ก ๆ สีขาวในวงกลมมาเป็น MASTERCHARGE แทน และในด้านการบริการต่าง ๆ ก็มี INTERBANK CARD ASSOCIATION เป็นผู้ดูแล สมาชิกของ INTERBANK จึงได้เริ่มออกบัตรเครดิตโดยใช้ชื่อ MASTERCHARGE ศูนย์บัตรเครดิตที่ให้บริการก็ได้ทำการจดทะเบียนและให้บริการเรื่อยมา จนในปี ค.ศ. 1983 จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น MASTERCARD

3.1.2 ประเทศแคนาดา

ในประเทศแคนาดา ผู้ที่ครองส่วนแบ่งของตลาดบัตรเครดิตได้แก่ บัตรวีซ่า (VISA) และบัตรของร้านค้าย่อยต่าง ๆ แต่เดิมบัตร VISA ออกโดยธนาคารใหญ่ ๆ ของแคนาดา 4 แห่ง โดยใช้ชื่อว่า "CHARGE" แต่ก็ต้องเลิกไป ในปัจจุบันธนาคารต่าง ๆ ได้ออกบัตร VISA โดยใช้ชื่อธนาคารของตนเอง มีเพียงธนาคารแห่งมอนทรีออล (BANK OF MONTREAL) แห่งเดียวเท่านั้นที่ออกบัตรเครดิตมาสเตอร์การ์ด (MASTERCARD)

บัตรเครดิตเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวางมากในแคนาดา ซึ่งนับว่าเป็นประเทศที่มีจำนวนผู้ถือบัตรมากประเทศหนึ่งในโลก แต่ชาวแคนาดาส่วนใหญ่มักจะใช้บัตรเพื่อซื้อสินค้าและชำระบัญชีตอนสิ้นเดือนมากกว่าการผ่อนชำระ โดยเทียบจากสัดส่วนสมาชิกบัตรทั้งหมด

ร้านค้ารายย่อยในแคนาดา ได้พัฒนาการให้บริการแก่ลูกค้าโดยการเสนอให้ประโยชน์ต่าง ๆ แก่ลูกค้า รวมทั้งการออกบัตรเครดิตให้แก่ลูกค้าด้วย สัดส่วนของตลาดบัตรเครดิตในแคนาดาจึงประกอบด้วยบัตรเครดิตของร้านค้ารายย่อยและบัตรวีซ่าซึ่งมีจำนวนสูงใกล้เคียงกัน

3.1.3 ประเทศสหราชอาณาจักร

ต้น ค.ศ. 1950 THE FINDERS' DINING CLUB LTD. ได้มีการตกลงกับ DINERS CLUB INC. ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งในปี ค.ศ. 1954 ได้กลายมาเป็น FINDERS SERVICES LTD. ในปี 1962 ได้มีการตกลงซื้อเครื่องหมายการค้า (GOODWILL) ของ CREDIT CARD FACILITIES CLUB LTD. ซึ่งในภายหลังได้เปลี่ยนเป็น DINERS CLUB LTD. และต่อมาอีก 2 ปี ธนาคารเวสต์มินสเตอร์ (WESTMINSTER BANK) ได้ซื้อหุ้นใน DINERS CLUB LTD 49.7% และที่เหลือกว่า 50% เป็นของ DINERS CLUB INC.

ในปี ค.ศ. 1967 LLOYDS AND MARTIN BANK ได้ออกบัตรเครดิตอเมริกัน เอ็กซ์เพรสและตั้งสำนักงานในสหราชอาณาจักร พร้อม ๆ กับบัตร CARTE BLANCHE ที่ได้เข้ามาในสหราชอาณาจักรเพื่อรองรับผู้ถือบัตรชาวอเมริกันที่มาเยือนประเทศอังกฤษซึ่งทั้งบัตรไดเนอร์สคลับ และบัตรอเมริกัน เอ็กซ์เพรสได้ก่อให้เกิดการขยายตัวของบัตรเครดิตเพื่อการเดินทางและการรับรองในสหราชอาณาจักร

3.1.4 ประเทศฝรั่งเศส

ในประเทศฝรั่งเศสวิวัฒนาการของบัตรเครดิตเริ่มในปี ค.ศ. 1967 เมื่อธนาคารใหญ่ ๆ ได้รวมตัวกันออกบัตรเรียกว่า CARTE BLUE ในขั้นต้นเป็นบัตรที่ออกเพื่อใช้กันภายในประเทศ ต่อมาในปี ค.ศ. 1973 CARTE BLUE ได้เข้าร่วมกับ VISA INTERNATIONAL เพื่อออกบัตรเครดิต VISA ในขณะที่ CREDIT AGRICOLE ซึ่งเป็นธนาคารที่ให้กับเพื่อการเกษตร และเป็นธนาคารชั้นนำและขยายตัวเร็วธนาคารหนึ่งก็ได้รวมตัวกับ MASTERCARD เพื่อออกบัตร EUROCARD สำหรับร้านค้ารายย่อย และห้างสรรพสินค้า ตลอดจนบริษัทน้ำมันก็มีการออกบัตรเครดิตของตนเช่นกัน ซึ่งบัตรของร้านค้ารายย่อย และห้างสรรพสินค้า และบัตร CARTE BLUE มีสัดส่วนสูงมากในตลาดบัตรเครดิตของฝรั่งเศส แม้ว่าบัตรไดเนอร์สคลับจะเป็นที่นิยมใช้กันอยู่ในฝรั่งเศสก็ตาม

ในปี ค.ศ. 1974 ชาวฝรั่งเศสชื่อ ROLAND MORENO ได้คิดค้น "LE SMART CARD" ขึ้น บัตรนี้มีลักษณะเป็นบัตรที่มีส่วนของแผงข้อมูลเล็ก ๆ (MICROCHIP) ฝังลงในบัตรเครดิต แผงข้อมูลนี้สามารถบรรจุข้อมูลที่สำคัญต่าง ๆ เกี่ยวกับเครดิต และข้อมูลอื่น ๆ ได้ถึง 4 บิตหน่วยความจำทำให้เกิดแนวความคิดใหม่เกี่ยวกับบัตรเครดิต เพราะบัตรนี้สามารถสร้างโปรแกรมให้ทำลายตัวเองได้หากมีการกดรหัสผิดหลาย ๆ ครั้ง ขณะทำการเบิกถอนเงินสด ในตลาดบัตรเครดิตของประเทศฝรั่งเศสนับว่ามีการแข่งขันอย่างมากระหว่างธนาคารผู้ออกบัตรเครดิต VISA และธนาคารผู้ออกบัตร EUROCARD ในเครือของ VISA บัตร CARTE BLUE มีมากกว่า EUROCARD

3.1.5 ประเทศเยอรมัน

ประเทศเยอรมันเป็นต้นฉบับของ EUROCHEQUE ENCASHMENT CARD ซึ่งได้เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1968 บัตร EUROCHEQUE มีส่วนในตลาดบัตรเครดิตของเยอรมันมากที่สุด และในปัจจุบันมีมากถึง 17 ล้านบัตร จากจำนวนนี้มากกว่าครึ่งออกโดย SAVINGS BANKS 25% ออกโดยบริษัทที่ร่วมออกบัตรเครดิต และที่เหลือออกนั้นออกโดยธนาคารพาณิชย์ (COMMERCIAL BANK) และ POSTAL GIRO

ในเยอรมัน มีการแข่งขันกันอย่างมากระหว่างธนาคารพาณิชย์ผู้ออกบัตร ยูโรคาร์ด (EUROCARD) และบริษัทวิซ่า อินเตอร์เนชันแนล (VISA INTERNATIONAL) ผู้ออกบัตรวิซ่าอันมีบริษัท บี เอ็ม ดับเบิลยู (BMW) ผู้ผลิตรถยนต์รายใหญ่ของเยอรมันให้การสนับสนุน เป็นผลให้สัดส่วนในตลาดบัตรเครดิตของ ไตเนอร์สคลับและอเมริกัน เอ็กซ์เพรสถูกจำกัดลง สำหรับเครดิตของร้านค้ารายย่อยมีส่วนแบ่งในตลาดเพียงเล็กน้อยเพราะธนาคารต่าง ๆ ในเยอรมันเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ในกลุ่มร้านค้าย่อยเหล่านี้ ซึ่งเป็นหลักประกันได้ว่า การแข่งขันในธุรกิจการให้สินเชื่อ ผู้บริโภคนั้นต้องถูกจำกัด

3.1.6 ประเทศอิตาลี

ในอิตาลีการให้บริการแก่ลูกค้ารายย่อยนั้นยังล้าหลังเมื่อเทียบกับประเทศในยุโรปอื่น ๆ ที่เจริญแล้ว แม้ว่าจะมีการเปิดบัญชีกระแสรายวันก็ตาม นั่นก็เป็นเพราะว่ามีการจ่ายดอกเบี้ยให้กับบัญชีกระแสรายวันทำให้ชาวอิตาลีทั้งหลายใช้ธนาคารสำหรับการสะสมทรัพย์ และระดับของการใช้สินเชื่อบุคคลก็น้อยมาก อันเป็นผลให้การขยายตัวของบัตรเครดิตถูกจำกัดไปด้วยบัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารส่วนใหญ่ ได้แก่ บัตร VISA แม้ว่าบัตร EUROCARD จะได้รับการสนับสนุนจาก CREDITO ITALIANO อันเป็นธนาคารพาณิชย์ที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของอิตาลีก็ตาม

ร้านค้ารายย่อยนับว่าเป็นแหล่งสำคัญของธุรกิจสินเชื่อผู้บริโภคแต่เป็นการให้สินเชื่อโดยทำสัญญาผ่อนชำระ การใช้บัตรเครดิตสำหรับเบิกถอนเงินสดในอิตาลีก็ยังมีจำกัด แม้ว่าธนาคารต่าง ๆ จะได้พัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับบริการลูกค้าแล้วก็ตาม

3.1.7 ประเทศสวีเดน

สวีเดนอาจได้ชื่อว่าเป็นประเทศในยุโรปที่มีระบบบัตรเครดิตที่เจริญมาก โดยเทียบจากจำนวนบัตรเครดิตที่ออกใช้ 3 ล้านบัตรต่อจำนวนประชากร 8 ล้านคน มีการประสานงานอย่างดีระหว่างบริษัทผู้ออกบัตรและธนาคารผู้ออกบัตร ในเรื่องเกี่ยวกับการขออนุมัติวงเงิน มีศูนย์การอนุมัติวงเงินที่ใช้ระบบอัตโนมัติโดยการรูดบัตรที่เครื่องอ่านบัตรอัตโนมัติ ณ จุดขาย (POS) ซึ่งคล้ายคลึงกับการขออนุมัติวงเงินทางโทรศัพท์ในประเทศอังกฤษที่บัตร ACCESS, AMERICAN EXPRESS และ BARCLAY CARD ใช้อยู่ ในสวีเดนมีบัตรเครดิตชนิดต่าง ๆ มากกว่า 100 ชนิด และใช้ได้อย่างกว้างขวาง คือ สามารถใช้ได้แม้แต่การขึ้นรถแท็กซี่

บัตรที่ออกโดยธนาคารคิดค่าธรรมเนียมระหว่างปี คิดเป็นร้อยละ 2 ของจำนวนวงเงิน (CREDIT LINE) จากการคิดค่าธรรมเนียมเช่นนี้ทำให้ธนาคารเสียลูกค้าบางส่วนไปเมื่อเป็นสมาชิกบัตรเครดิตในสวีเดนได้ 2 ปี และตลอด 2 ปีนั้นมีประวัติการชำระบัญชีตรงเวลา บริษัทผู้ออกบัตรบางแห่งก็จะออกบัตรทองให้แก่สมาชิกผู้นั้น แต่ในปัจจุบันมีการออกบัตรทองเพียง 20,000 บัตรเท่านั้น เหตุที่ออกบัตรได้น้อยก็เนื่องมาจากว่าค่าธรรมเนียมของบัตรทองสูงกว่าบัตรธรรมดา แม้ว่าจะให้วงเงินมากกว่าก็ตาม

3.1.8 ประเทศไทย

ในประเทศไทย บัตรเครดิตเริ่มเข้ามาเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2512 โดยบริษัทไดเนอร์ส อินเตอร์เนชั่นแนล โดยเริ่มมีการออกบัตรเครดิตในประเทศไทยและวิวัฒนาการตามลำดับ ดังนี้

ระยะเริ่มต้น (พ.ศ. 2512-2514) มีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ มีผู้ออกบัตรอยู่เพียงรายเดียว คือ บริษัทไดเนอร์สคลับ (ประเทศไทย) และโดยทั่วไปแล้ว ผู้บริโภคยังไม่รู้จักบัตรเครดิต และวิธีการตลาดยังใช้พนักงานขายในการเจาะตลาด กลยุทธ์ของบริษัทไดเนอร์สในระยะเริ่มแรกก็คือ การส่งพนักงานขายเข้าหาผู้ใหญ่ที่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในวงสังคม

ระยะเริ่มขยายตัว (พ.ศ. 2515-2524) คุณลักษณะที่สำคัญ คือ มีผู้ออกบัตรเข้าสู่ตลาดมากขึ้น มีธนาคารหลายแห่งเริ่มออกบัตรเครดิตของตัวเองขึ้นมา ซึ่งมีทั้งที่เป็นบัตรเครดิตของไทยเองและบัตรเครดิตของต่างประเทศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- พ.ศ. 2515 ธนาคารกสิกรไทย ได้ร่วมกับธนาคารศรีนครออกบัตรเครดิตเอนกประสงค์ แต่เนื่องจากปัญหาด้านการบริหารและความขัดแย้งในการพิจารณาคุณสมบัติของผู้ถือบัตร จึงทำให้ทั้งสองฝ่ายแยกตัวออกจากกันเพื่อไปออกบัตรเครดิตของตนเอง โดยธนาคารกสิกรไทยออกบัตรชื่อ "บัตรเครดิตธนาคารกสิกรไทย" และธนาคารศรีนครออกบัตรชื่อ "บัตรเอนกประสงค์ธนาคารศรีนคร" เมื่อปี พ.ศ. 2521

- พ.ศ. 2517 ธนาคารกสิกรไทย ได้เริ่มออกบัตรเครดิตที่สามารถใช้ได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ คือ บัตรมาสเตอร์การ์ด และต่อมาในปี พ.ศ. 2522 ก็ออกบัตรเพิ่มขึ้นอีกชื่อหนึ่งคือ บัตรวีซ่า ซึ่งธนาคารกสิกรไทยได้เป็นตัวแทนหลักในการออกบัตร สามารถติดต่อกับศูนย์กลางของวีซ่าอินเตอร์เนชันแนลได้ทันที

- พ.ศ. 2524 ธนาคารไทยพาณิชย์ ก็ได้เปิดบริการออกบัตรวีซ่า และบัตรมาสเตอร์การ์ดขึ้น

ผลจากการที่มีผู้ออกบัตรหลายรายเข้ามาในตลาด ทำให้ผู้บริโภคได้มีการรับรู้เกี่ยวกับบัตรเครดิตมากขึ้น ทั้งจากการโฆษณาประชาสัมพันธ์และการพบเห็นป้ายสติ๊กเกอร์ที่ติดตามหน้าร้านค้าที่รับบัตร แต่การรณรงค์หาสมาชิกทำในวงแคบ คือ จำกัดอยู่ในกลุ่มของลูกค้านักธุรกิจ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ใช้สื่อที่เจาะจงไปยังกลุ่มของลูกค้าโดยเฉพาะ เช่น วารสารของนักธุรกิจ เป็นต้น สถานรับบัตรเริ่มกระจายออกไป เพื่อให้สมาชิกสามารถใช้บัตรในการจับจ่ายใช้สอยประจำวันได้ เช่น ตามร้านซูเปอร์มาเก็ต ห้างสรรพสินค้า ห้างอาหาร ภัตตาคาร โรงพยาบาล เป็นต้น

ระยะเจริญเติบโต (พ.ศ. 2524-2529) เริ่มจากการเข้ามาเปิดกิจการของบริษัทอเมริกัน เอ็กซ์เพรส (ไทย) จำกัด ในปี พ.ศ. 2524 ซึ่งทำให้ตลาดเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ดังนี้

1. มีการแข่งขันกันมากขึ้น เนื่องจากบริษัทอเมริกัน เอ็กซ์เพรส ได้ทุ่มเทความพยายามทางการตลาดในการเข้ามาเปิดกิจการในประเทศไทยเป็นอย่างมาก และเป็นผู้ออกบัตรรายแรกที่น่ากลยุทธทางการตลาดใหม่ ๆ เข้ามาใช้ เช่น การเริ่มโฆษณาบัตรเครดิตทางโทรทัศน์ และการรณรงค์หาสมาชิกโดยการส่งจดหมายไปยังกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น จึงทำให้ผู้ออกบัตรเครดิตรายอื่นต้องเพิ่มความพยายามทางการตลาดตามไปด้วย

2. ผู้บริโภคมีการรับรู้ในเรื่องของบัตรเครดิต ซึ่งเป็นผลมาจากการโฆษณาของบัตรเครดิตอเมริกัน เอ็กซ์เพรส ซึ่งการโฆษณาในระยะแรกเป็นการเน้นเรื่องการให้การศึกษา เพื่อให้คนรู้จักบัตรประเภทนี้มากขึ้น

จึงเห็นได้ว่าประเทศไทยได้วิวัฒนาการเข้าสู่ระยะที่บัตรเครดิตเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปแล้ว และมีแนวโน้มว่าบัตรเครดิตอาจจะเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายเช่นเดียวกับในต่างประเทศ

ระยะปรับปรุง (พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา) ความแพร่หลายและความนิยมใช้บัตรเครดิตที่เพิ่มขึ้นไม่เฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเท่านั้น คนไทยเองก็นิยมใช้บัตรเครดิตชำระค่าสินค้าและบริการในประเทศด้วย ทำให้การแข่งขันในเรื่องให้บริการพิเศษ ความปลอดภัยในการถือและใช้บัตรระหว่างบริษัทต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เทคนิคสมัยใหม่ได้ถูกนำเข้ามาประยุกต์ใช้ เช่น มีแนวโน้มว่าจะมีการนำบัตรชนิดใหม่เข้ามาใช้ เรียกว่า สมาร์ทการ์ด ซึ่งบัตรชนิดนี้แทนที่จะมีเพียงแถบแม่เหล็กบันทึกข้อมูล จะเป็นแถบวงจรไฟฟ้าบรรจุวงจรคอมพิวเตอร์ ทำหน้าที่เก็บข้อมูลความจำและส่งรหัสติดต่อกับศูนย์ควบคุมที่ใช้ตรวจสอบได้โดยตรง ให้ความปลอดภัยแก่เจ้าของบัตรมากขึ้น วงจรคอมพิวเตอร์จะสามารถเก็บบันทึกข้อมูลได้มากกว่าเก่า ทำให้สามารถตรวจสอบได้มากขึ้น และผู้ขโมยไปใช้หรือนำไปใช้โดยผลการจะต้องกดรหัสด้วยนอกเหนือจากการลงลายมือชื่อ

ธนาคารบางแห่ง เช่น ธนาคารกสิกรไทยได้นำบริการ วีซ่าวินิจ (24 hour VISA CARD AUTHORIZATION) โดยร้านค้าเพียงแค่วัดบัตรผ่านเครื่อง เวอร์โฟน (VERIFONE) ที่ต่อกับสายโทรศัพท์ แถบแม่เหล็กหลังบัตรจะส่งสัญญาณข้อมูลจากบัตรผ่านเข้าสู่ศูนย์คอมพิวเตอร์ของธนาคารและตรวจสอบกับศูนย์กลางวีซ่า อินเทอร์เน็ต เนชั่นแนล และแจ้งผลอนุมัติวงเงินภายใน 20 วินาที ทำให้เจ้าของบัตรได้รับการคุ้มครองให้ความปลอดภัยในการใช้บัตรมากขึ้น

ธุรกิจหลายแห่งเริ่มใช้และออกบัตรให้สมาชิกของตนเองขึ้น โดยให้ส่วนลดแก่เจ้าของบัตร บัตรเหล่านี้แม้จะทำรูปร่างเหมือนบัตรเครดิต แต่ก็ไม่ใช่บัตรเครดิต ทว่าเป็นเพียงบัตรสมาชิกเท่านั้น อย่างไรก็ตามผลที่ตามมา คือ สังคมได้ยอมรับบัตรเครดิตมากขึ้นและถือเป็นเรื่องธรรมดา ทันสมัย และล่อแนวโน้มน่าจะมีผู้นิยมเป็นเจ้าของบัตรเครดิตมากขึ้น

ยุคนี้จึงเป็นยุคปรับปรุงด้านต่าง ๆ เช่น การให้บริการ การให้ความปลอดภัย และการลดการสูญเสียในการใช้บัตรเครดิต หากการปรับปรุงเป็นผลสำเร็จคาดว่าจะมีผู้ใช้บัตรเครดิตซื้อสินค้าและบริการในระบบเศรษฐกิจไทยมากขึ้นอีก²⁹

3.2 ประเภทของบัตรเครดิตและสัญญาเกี่ยวกับบัตรเครดิต

3.2.1 ประเภทของบัตรเครดิต

บัตรเครดิตที่ใช้ในปัจจุบันมีหลายประเภท เมื่อพิจารณาในด้านนิติสัมพันธ์สามารถจัดเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

1. บัตรเครดิตประเภทคู่สัญญา 2 ฝ่าย (TWO-PARTY PLAN) เป็นวิธีทั่ว ๆ ไป ที่ใช้ในห้างสรรพสินค้าหรือร้านค้า โดยมีลูกค้าผู้สมัครเป็นสมาชิกบัตรเครดิตของห้าง (CARDHOLDER) เป็นคู่สัญญาฝ่ายหนึ่ง และห้างสรรพสินค้าซึ่งจะเป็นทั้งผู้ออกบัตร (ISSUER) และเจ้าหนี้ (CREDITOR) อีกฝ่ายหนึ่ง โดยที่ลูกค้าของห้างสรรพสินค้าทำการสมัครเป็นสมาชิก

---

²⁹ รัชนิกร เศรษฐกิจ, สุปรียา ควระเดชะคุปต์, จีรพรรณ กุลติลิก และนิติ ผดุงชัย, อ่างแล้ว หน้า 78-81

โดยกรอกรายละเอียดต่าง ๆ และข้อมูลที่สนับสนุนฐานะทางการเงินลงในแบบฟอร์มที่ทางสรรพสินค้าจัดไว้ให้ ทางห้างสรรพสินค้าก็จะทำการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครจนเป็นที่พอใจ จึงจะออกบัตรเครดิตให้กับผู้สมัครนั้น โดยที่ผู้สมัครตกลงยินยอมตามเงื่อนไขการใช้บัตรเครดิตที่กำหนดโดยห้างสรรพสินค้า

บัตรเครดิตประเภทคู่สัญญา 2 ฝ่าย นี้ ส่วนใหญ่เป็นบัตรเครดิตที่ใช้ได้เฉพาะที่ เช่น ตามห้างสรรพสินค้า หรือปั้มน้ำมัน

2. บัตรเครดิตประเภทคู่สัญญา 3 ฝ่าย (THREE-PARTY PLAN) เป็นระบบบัตรเครดิตที่ประกอบด้วย คู่สัญญาสามฝ่าย ได้แก่ ผู้ออกบัตร (ISSUER) ซึ่งปกติแล้วจะได้แก่ธนาคารหรือบริษัทที่ดำเนินธุรกิจประเภทนี้ สมาชิกบัตร (CARDMEMBER) คือ ผู้ที่เป็นสมาชิกของธนาคารหรือบริษัทดังกล่าว และร้านค้าหรือสถานบริการที่ตกลงรับบัตรกับผู้ออกบัตร (SALES ESTABLISHMENT) โดยร้านค้าหรือสถานบริการดังกล่าวจะต้องไม่ใช่บุคคลคนเดียวกับผู้ออกบัตร

บัตรเครดิตประเภทที่มีคู่สัญญา 3 ฝ่ายนั้น แบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด

(ก) บัตรเครดิตที่ออกโดยธนาคารพาณิชย์ เรียกว่า CREDIT CARD หรือ BANK CARD บัตรเครดิตชนิดนี้โดยทั่วไปจะเป็นบัตรที่ธนาคารออกให้กับผู้ที่มีเงินฝากประจำหรือบัญชีเงินสะพัดกับธนาคารเท่านั้น โดยธนาคารจะกำหนดวงเงิน (CREDIT LINE) ให้ใช้ว่าจะใช้ได้ในช่วงเงินเท่าใดในแต่ละเดือน การชำระเงินในปัจจุบันบางธนาคารก็ยินยอมให้ผ่อนชำระได้ตามจำนวนเงินและระยะเวลาที่กำหนด โดยทางธนาคารจะคิดดอกเบี้ย ในการชำระเงินทางธนาคารจะหักในบัญชีของสมาชิกบัตร โดยตรงเพราะมีบัญชีอยู่แล้ว

(ข) บัตรเครดิตที่ออกโดยบริษัทผู้ออกบัตร เรียกว่า CHARGE CARD บัตรเครดิตชนิดนี้ บริษัทผู้ออกบัตรจะออกให้กับบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้โดยไม่มีข้อกำหนดวงเงินล่วงหน้า (PRESET CREDIT LIMIT) บริษัทจะเรียกเก็บค่าใช้จ่ายที่เกิดจากการใช้บัตร โดยรวบรวมเก็บเดือนละครั้ง สมาชิกบัตรต้องชำระเงินตามใบเรียกเก็บจนครบตามจำนวน จะผ่อนชำระเป็นงวดไม่ได้ หากสมาชิกบัตรชำระเงินช้ากว่ากำหนดจะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการชำระช้า (DELINQUENCY CHARGE) ให้กับบริษัท สมาชิกบัตรสามารถชำระเงินได้โดยการหักบัญชีกับธนาคารหรือจ่ายด้วยเช็คขีดคร่อม ล้างจ่ายในนามของบริษัท หรือชำระด้วยเงินสดโดยมาชำระที่บริษัท

3. บัตรเครดิตประเภทคู่สัญญา 4 ฝ่าย (FOUR - PARTY PLAN) บัตรเครดิตประเภทนั้นนอกจากจะมีผู้ออกบัตร สมาชิกบัตรและร้านค้าดังเช่น คู่สัญญา 3 ฝ่ายแล้ว ยังประกอบด้วยบุคคลที่ 4 (FOURTH PARTY) เข้ามาเป็นคู่สัญญาด้วย โดยปกติจะได้แก่ ธนาคาร ซึ่งมีสัญญากับผู้ออกบัตรที่จะให้บริการในการชำระเงินแก่ร้านค้า รวมทั้งการเรียกเก็บเงินและการชำระเงินจากสมาชิกบัตรด้วย ดังนั้น บุคคลที่ 4 จึงมีหน้าที่เสมือนเป็นตัวแทนของผู้ออกบัตรนั่นเอง คือ เป็นสื่อกลางติดต่อระหว่างร้านค้ากับผู้ออกบัตร เมื่อร้านค้าขายสินค้าได้ก็จะนำไปบันทึกการขาย (SALES SLIP) และรวบรวมนำไปฝากกับตัวแทนของผู้ออกบัตร ตัวแทนนี้จะส่ง SALES SLIP ไปยังผู้ออกบัตรซึ่งเป็นศูนย์ปฏิบัติงาน (OPERATIONS CENTER) ต่อไป รายได้ของตัวแทนเหล่านี้คือค่าธรรมเนียมซึ่งผู้ออกบัตรจ่ายให้ตามปริมาณใบบันทึกการขาย (SALES SLIP) และจำนวนเงิน³⁰

ส่วนนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ออกบัตร สมาชิกบัตร และร้านค้าจะเหมือนกับบัตรเครดิตที่มีคู่สัญญา 3 ฝ่ายทุกประการ โดยภายใต้ระบบคู่สัญญาสี่ฝ่ายนี้ ใบบันทึกการขาย

³⁰ อำนวย ลีญาพิพกุล, "บัตรเครดิต", ข่าวสารการพาณิชย์ (กุมภาพันธ์ 2516) : หน้า 21-23.

(SALES SLIP) ที่ผู้ถือบัตรลงลายมือชื่อไว้จะถูกหักส่วนลดโดยบุคคลที่ 4 (FOURTH PARTY) ภายใน 2-3 วัน หลังจากการซื้อขายและผู้ถือบัตรยอมรับที่จะชำระเงินตาม SALES SLIP นั้น³¹

3.2.2 สัญญาเกี่ยวกับบัตรเครดิต

สัญญาเกี่ยวกับบัตรเครดิตนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นมาตรการหนึ่งในเบื้องต้นที่สามารถป้องกันการสูญเสีย เฉพาะอาชญากรรมบัตรเครดิตได้ ถ้าหากในสัญญาระหว่างธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตร สมาชิกบัตร และร้านค้าหรือสถานบริการผู้รับบัตรนั้น มีข้อกำหนดไว้เพื่อความปลอดภัยของทุกฝ่าย หากได้มีการปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ข้อสัญญาที่สำคัญของบัตรเครดิตที่กำหนดไว้ อันเป็นมาตรการขั้นพื้นฐานในการป้องกันอาชญากรรมบัตรเครดิตแยกพิจารณาได้ดังนี้

ก. สัญญาการสมัครเป็นสมาชิกบัตร เป็นสัญญาซึ่งกระทำระหว่างธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรกับสมาชิกบัตร โดยทั่วไปมักมีข้อสัญญาที่สำคัญเช่น

1. ข้อสัญญาที่ธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรต้องจ่ายเงินค่าสินค้าหรือค่าใช้บริการให้แก่ร้านค้าหรือสถานบริการผู้รับบัตรอันเป็นข้อตกลงระหว่างธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรกับสมาชิกบัตรที่ตกลงกันว่า สมาชิกบัตรสามารถนำบัตรไปซื้อสินค้าหรือใช้บริการได้ในสถานที่หรือร้านค้าที่มีเครื่องหมายแสดงว่าให้ใช้บัตรได้ โดยมีต้องชำระค่าซื้อสินค้าหรือบริการเป็นเงินสด ธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรจะเป็นผู้เรียกเก็บเงินจากสมาชิกบัตรเอาเองโดยวิธีการที่ได้ตกลงกันไว้ เช่นหักบัญชีเงินฝากในธนาคาร หรือเรียกเก็บโดยตรงกับสมาชิกบัตร

³¹ NATIONAL ASSOCIATION OF CREDIT MANAGEMENT PUBLICATION, CREDIT MANUAL OF COMMERCIAL LAWS, (NEW YORK : N.P., 1983), P. 279

2. ข้อสัญญาแสดงตัวบัตรเครดิตเป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารหรือบริษัท
ผู้ออกบัตร บัตรเครดิตทุกประเภทจะมีข้อสัญญาที่กำหนดว่า ตัวบัตรเครดิตเป็นกรรมสิทธิ์ของ
ผู้ออกบัตรเสมอ ทั้งนี้เพราะผู้ออกบัตรมีความประสงค์จะก่อให้เกิดความชอบด้วยกฎหมายในการ
เรียกบัตรคืนจากสมาชิกบัตร และเป็นการป้องกันมิให้สมาชิกบัตรไปดำเนินการอย่างอื่นเกี่ยวกับตัวบัตร

3. ข้อสัญญาเกี่ยวกับการใช้ความระมัดระวังดูแลตัวบัตรเครดิต เป็น
ข้อตกลงที่สำคัญ มีผลในการปราบปรามและป้องกันอาชญากรรมประเภทนี้มาก กล่าวคือ สมาชิก
บัตรต้องเก็บรักษาบัตรนี้ไว้อย่างดี มิให้มีการนำไปใช้โดยบุคคลอื่นซึ่งไม่มีสิทธิ รวมทั้งกำหนดให้
สมาชิกบัตรต้องรับผิดชอบกรณีที่เก็บรักษาไว้ไม่ดีจนกระทั่งเกิดการปลอมแปลงบัตรเครดิตด้วย เป็นการ
ควบคุมโดยปริยายมิให้เกิดการปลอมแปลงบัตรเครดิตและป้องกันการสูญหายอันเกิดจากการลักบัตรด้วย

4. การกำหนดให้ส่งบัตรหมดอายุคืน เป็นการป้องกันอาชญากรรม
ประเภทนี้ได้ประการหนึ่ง เพื่อมิให้มีการเล็ดลอดนำไปใช้ได้โดยเป็นการสร้างความเข้าใจผิด
แก่ผู้รับบัตร หรือนำบัตรที่หมดอายุแล้ว ไปทำปลอมโดยเปลี่ยนแปลงข้อมูลบนบัตร (ALTERED
CARD)

5. การกำหนดวงเงินในการใช้บัตร ทำให้การป้องกันอาชญากรรม
ประเภทนี้ได้ผลยิ่งขึ้น เพราะผู้ได้บัตรมาโดยทุจริตจะประสบความยุ่งยากในการใช้บัตรยิ่งขึ้น
เพราะไม่ทราบวงเงินที่บัตรนี้จะใช้ได้

6. การกำหนดให้เก็บสำเนาใบบันทึกการชายไว้เป็นหลักฐาน จะทำให้
เกิดความถูกต้องในการเรียกเก็บเงิน และสามารถทราบได้ทันทีว่ามีผู้นำบัตรไปใช้โดยทุจริต
หรือไม่

ข. สัญญาเกี่ยวกับการรับบัตร เป็นสัญญาระหว่างธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรกับร้านค้าหรือสถานบริการที่รับการ**ใช้บัตร**จากสมาชิกบัตร ปกติจะมีเครื่องหมายแสดงไว้ชัดเจนว่าร้านค้าหรือสถานบริการ**ได้รับบัตร**เครดิตชนิดใดบ้าง เป็นลักษณะข้อตกลงให้ร้านค้าหรือสถานบริการดังกล่าวยินยอมให้สมาชิกบัตร**ใช้บัตร**โดยไม่ต้องจ่ายเป็นเงินสดโดยที่ร้านค้าหรือสถานบริการนั้นจะไปเรียกเก็บจากธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรโดยตรง ตามสัญญานี้เป็นการให้ความสะดวกแก่สมาชิกบัตรโดยไม่ต้องพกพาเงินสดเป็นจำนวนมากไปซื้อสินค้าหรือรับบริการนั่นเอง

สัญญาเกี่ยวกับการรับบัตรมีข้อสัญญาที่สำคัญ เช่น

1. ข้อสัญญาว่าธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรจะจ่ายเงินให้แก่ร้านค้าหรือสถานบริการที่รับบัตร เป็นข้อตกลงที่ผู้ออกบัตรจะต้องจ่ายเงินค่าสินค้าหรือบริการให้แก่ร้านค้าหรือสถานบริการผู้ตกลงรับบัตร

2. ข้อสัญญาที่กำหนดวิธีปฏิบัติในการรับบัตร เป็นข้อกำหนดให้ผู้รับบัตรได้ตรวจสอบความแท้จริงและความถูกต้องของบัตรเครดิตและกำหนดวิธีปฏิบัติอันเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะมาขอรับเงินสดจากธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตร เช่นจะต้องไม่รับบัตรที่หมดอายุ จะต้องตรวจสอบลายมือชื่อที่ลงในใบบันทึกการขายให้เหมือนกับลายมือชื่อบนบัตรเครดิต ข้อกำหนดที่สำคัญคือกำหนดให้ผู้รับบัตรจะต้องทำหลักฐานการขายที่เรียกว่าใบบันทึกการขาย (SALE SLIP) ซึ่งแต่ละธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรอาจกำหนดลักษณะแตกต่างกันในรายละเอียด แต่หลักการสำคัญจะต้องปรากฏชื่อผู้ถือบัตรและร้านค้าหรือสถานบริการผู้รับบัตร ทั้งสองอย่างนี้เกิดจากการนำบัตรและแบบฟอร์มใบบันทึกการขายเข้าเครื่องรูดบัตร (IMPRINTER) ซึ่งได้รับมอบจากธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตร นอกจากนี้ใบบันทึกการขายจะต้องมีรายการสินค้าหรือบริการจำนวนเงิน พร้อมด้วยลายมือชื่อสมาชิกบัตร หากมีการขออนุมัติวงเงินก็ต้องบันทึกไว้ด้วยสุดแต่สัญญาจะกำหนดไว้ว่าจำเป็นต้องขออนุมัติวงเงินทุกครั้งหรือไม่

3. ข้อกำหนดให้ร้านค้าหรือสถานบริการมอบสำเนาใบบันทึกการขาย ให้สมาชิกบัตร การมอบสำเนาใบบันทึกการขายเป็นหลักฐานแก่ผู้ใช้บัตรที่จะนำไปตรวจสอบในการเรียกเก็บเงินของธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตร ทำให้สามารถรู้ได้ทันทีว่ามีการนำบัตรปลอมไปใช้ที่ใดบ้าง ซึ่งจะมีผลต่อการปราบปรามอาชญากรรมบัตรเครดิตต่อไป

4. ข้อกำหนดมิให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับบัตรเครดิต เป็นข้อกำหนดที่สำคัญมาก ได้แก่ การห้ามมิให้ร้านค้าหรือสถานบริการผู้รับบัตรเครดิตเปิดเผยข้อมูลบัตรเครดิตให้บุคคลภายนอก เพราะการเปิดเผยรายละเอียดดังกล่าวก่อให้เกิดการปลอมบัตรเครดิต ดังนั้น แม้แต่กระตาดคาร์บอนซึ่งใช้สำหรับการทำสำเนาใบบันทึกการขาย ก็กำหนดให้สมาชิกบัตรหรือร้านค้าสถานบริการที่รับบัตรทำลายทุกครั้งที่มีการรูดบัตรอันเป็นการก่อให้เกิดความปลอดภัยและป้องกันอาชญากรรมบัตรเครดิตได้ทางหนึ่ง

5. ข้อสัญญาที่จะต้องขออนุมัติวงเงินที่รับบัตร เป็นข้อตกลงระหว่างธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรกับร้านค้าหรือสถานบริการว่าจะต้องขออนุมัติวงเงินก่อนรับบัตร ปกติบัตรเครดิตทุกชนิดจะต้องระบุข้อตกลงข้อนี้ แม้ว่าบัตรบางชนิดกำหนดวงเงินหรือเพดานการรับบัตร (FLOOR LIMIT) ไว้แล้วก็ตาม การขออนุมัติวงเงินทุกครั้งจะก่อให้เกิดความรอบคอบในการตรวจสอบความแท้จริงของบัตรได้อีกวิธีหนึ่ง

6. ข้อกำหนดที่ห้ามทำใบบันทึกการขายแยกเป็นสองฉบับหรือมากกว่า นั้น การทำใบบันทึกการขายแยกกันเป็นสองฉบับ เป็นการเสี่ยงต่อการนำไปใช้ซ้ำซ้อน หรือนำสำเนาไปใช้ในทางทุจริตอื่น ๆ ซึ่งเป็นข้อตกลงที่มีส่วนในการปราบปรามอาชญากรรมประเภทนี้ ได้วิธีหนึ่ง

7. ข้อตกลงให้ผู้รับบัตรเครดิตต้องลงลายมือชื่อในใบบันทึกการขาย ปกติการใช้บัตรเครดิตบังคับให้สมาชิกบัตรจำต้องลงลายมือชื่อไว้ในใบบันทึกการขายเสมอและจะต้องให้เหมือนลายมือชื่อตัวอย่างในบัตรเครดิตด้วย

บัตรเครดิตบางชนิดกำหนดให้ร้านหรือสถานบริการผู้รับบัตร
เปรียบเทียบลายมือชื่อให้เหมือนในบัตรด้วยจึงมีข้อสัญญาที่ผู้ออกบัตรอาจปฏิเสธการจ่ายเงิน
หากร้านค้าหรือสถานบริการรับไว้โดยมิได้เปรียบเทียบลายมือชื่อว่าเหมือนกับบัตรหรือไม่
และข้อสำคัญอีกประการหนึ่ง สำหรับข้อกำหนดนี้คือเป็นการควบคุมระหว่างเจ้าของร้านค้า
หรือสถานบริการ มิให้พนักงานขายนำไปบันทึกรายการไปใช้โดยไม่มีการใช้บัตร

ค. สัญญาระหว่างสมาชิกบัตรกับร้านค้าหรือสถานบริการ ในลักษณะของ
สัญญาบัตรเครดิตนั้น ระหว่างสมาชิกบัตรกับร้านค้าไม่ได้มีสัญญาต่อกัน โดยตรง เพียงแต่ร้านค้า
หรือสถานบริการมีข้อตกลงกับธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตร ในอันที่จะยอมให้สมาชิกบัตรใช้บัตรซื้อสินค้า
หรือบริการ โดยไม่ต้องชำระเป็นเงินสด ทางธนาคารหรือบริษัทจะเป็นผู้ชำระค่าสินค้าหรือบริการ
แทนสมาชิกบัตรเมื่อร้านค้าหรือสถานบริการส่งใบบันทึกการชามาเรียกเก็บกับธนาคารหรือบริษัท
ผู้ออกบัตร และสมาชิกบัตรก็จะชำระค่าซื้อสินค้าหรือบริการเมื่อทางธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตร
ส่งใบแจ้งยอดมาเรียกเก็บเงินกับสมาชิกบัตร ดังนั้น ในเบื้องต้นสัญญาที่ใช้ระหว่างสมาชิกบัตร
กับร้านค้าได้แก่ สัญญาซื้อขาย

ข้อกำหนดในสัญญาการสมัครเป็นสมาชิกบัตร และข้อกำหนดในสัญญาเกี่ยวกับ
การรับบัตรนั้น เป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่ป้องกันอาชญากรรมบัตรเครดิตมิให้เกิดขึ้นได้ แต่ในกรณี
ที่มีการก่ออาชญากรรมบัตรเครดิตขึ้น สำหรับสมาชิกบัตรผู้สุจริตใช้ความระมัดระวังตามสมควร
หากจะคิดให้สมาชิกบัตรนั้นต้องรับผิดชอบในจำนวนเงินทั้งหมดอันเกิดจากอาชญากรรมบัตรเครดิต
ก็คงจะเป็นการไม่ยุติธรรมสำหรับสมาชิกบัตรที่สุจริต

ในสหรัฐอเมริกาได้มีการจำกัดความรับผิดของสมาชิกบัตรที่สุจริตไม่ได้มีส่วนร่วมในการก่ออาชญากรรมบัตรเครดิต การจำกัดความรับผิดนี้ สมาชิกบัตรจะรับผิดไม่เกิน 50 เหรียญสหรัฐ³² ในกรณีที่เกิดการใช้บัตรเครดิตโดยปราศจากอำนาจ (UNAUTHORIZED USE) นั้น เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการใช้บัตรเครดิตที่สมาชิกบัตรทำหายหรือถูกขโมย³³

ในประเทศไทย ความรับผิดชอบของสมาชิกบัตร ในกรณีที่เกิดจากการใช้บัตรเครดิตโดยปราศจากอำนาจ (UNAUTHORIZED USE) นั้น ไม่ได้มีกำหนดไว้เป็นกฎหมาย แต่ได้มีการกำหนดไว้ในข้อสัญญาหรือข้อบังคับการเป็นสมาชิกภาพของธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรต่าง ๆ ซึ่งแต่ละแห่งมีข้อกำหนดในการจำกัดความรับผิดที่แตกต่างกันออกไป เช่น บริษัทไดเนอร์สคลับ จำกัด กำหนดให้สมาชิกบัตรรับผิดไม่เกิน 800 บาท ในกรณีที่มีการใช้บัตรเครดิตโดยปราศจากอำนาจ บริษัท อเมริกัน เอ็กซ์เพรส จำกัด กำหนดให้สมาชิกบัตรรับผิดไม่เกิน 1,000 บาท เป็นต้น แต่ธนาคารผู้ออกบัตรเครดิตอื่น ๆ มิได้กำหนดข้อจำกัดความรับผิดชอบของสมาชิกบัตรผู้สุจริตเอาไว้ เมื่อเกิดกรณีการใช้บัตรโดยปราศจากอำนาจ (UNAUTHORIZED USE) ขึ้นทำให้การปฏิบัติของแต่ละธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรที่ปฏิบัติต่อสมาชิกบัตรมีความแตกต่างกันไปด้วย ผู้เขียนเห็นว่าสมควรที่ธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรควรจะเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้สมาชิกบัตรผู้สุจริตเกิดความอุ่นใจ ในกรณีที่เกิดอาชญากรรมบัตรเครดิตขึ้น

³² TITLE 15 U.S.C. SECTION 1643 (A)

³³ TITLE 15 U.S.C. SECTION 1643 (E)

เปรียบเทียบข้อกำหนดในสัญญาระหว่างธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรกับสมาชิกบัตร

ลำดับ	ข้อกำหนดในสัญญา	AMEX DINERS		ธ. กสิกรไทย		ธ. ไทยพาณิชย์	
				MASTER CARD	VISA CARD	MASTER CARD	VISA CARD

เงื่อนไขที่มีต่อสมาชิกบัตร/ผู้ถือบัตร

1.	การยอมรับข้อสัญญา โดยการลงชื่อในบัตร/ หากไม่ยอมรับข้อสัญญาให้ตัดบัตรแล้วส่งคืน	X	X	-	-	-	-
2.	บริษัท/ธนาคารผู้ออกบัตรเป็นเจ้าของ ในกรรมสิทธิ์เหนือบัตร	X	X	X	X	X	X
3.	(ก) ข้อห้ามมิให้ผู้อื่นนำบัตรไปใช้ มีฉะนั้นจะต้องรับผิดชอบยอมให้หักเงิน ในบัญชีซึ่งครอบคลุมถึงกรณีทุจริต/ ปลอมแปลง/วิธีอื่นใด	-	-	X	X	X	X
	(ข) กรณีไม่ครอบคลุมถึงกรณี ทุจริต/ปลอมแปลง/วิธีอื่นใด	X	X	-	-	-	-
4.	การใช้ความระมัดระวังในการเก็บ รักษามีฉะนั้นจะต้องรับผิดชอบหากมี การสูญหายแล้วไม่แจ้งต่อผู้ออกบัตร	-	-	X	X	X	X
5.	ข้อห้ามการนำบัตรหมดอายุไปใช้ และต้องส่งคืนเมื่อหมดอายุ	X	X	X	X	X	X

เปรียบเทียบข้อกำหนดในสัญญาระหว่างธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรกับสมาชิกบัตร

ลำดับ	ข้อกำหนดในสัญญา	AMEX DINERS		ธ.กสิกรไทย		ธ.ไทยพาณิชย์	
				MASTER CARD	VISA CARD	MASTER CARD	VISA CARD
6.	การยินยอมให้ยึดบัตร กรณีการนำไปใช้เมื่อบัตรหมดอายุ หรือมีการปิดบัญชีเงินฝากที่ใช้ในการหักเงิน	-	-	X	X	X	X
7.	ระยะเวลาที่จะต้องหักทวงรายการหักเงินในบัญชีกรณีที่มีปัญหา	10 วัน	-	-	-	7 วัน	7 วัน
8.	ผู้ออกบัตรไม่รับผิดชอบในสินค้าหรือบริการที่เกิดจากการใช้บัตร	X	X	X	X	X	X
9.	ข้อสงวนที่ผู้ออกบัตรจะปฏิเสธมิให้มีการใช้บัตรต่อไป	X	X	X	X	X	X
ข้อกำหนดการใช้บัตร							
1.	ใช้ได้เฉพาะสถานที่ มีเครื่องหมายแสดงไว้เท่านั้น	X	X	X	X	X	X
2.	ข้อจำกัดของบัตรที่ใช้แทนเงินสดเพื่อ						
	(ก) ชำระค่าสินค้า	X	X	X	X	X	X
	(ข) ค่าบริการ	X	X	X	X	X	X

เปรียบเทียบข้อกำหนดในสัญญาระหว่างธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรกับสมาชิกบัตร

ลำดับ	ข้อกำหนดในสัญญา	AMEX DINERS		ธ.กสิกรไทย		ธ.ไทยพาณิชย์	
				MASTER	VISA	MASTER	VISA
				CARD	CARD	CARD	CARD
	(ค) ค่าที่พักหรือโรงแรม	X	X	X	X	X	X
	(ง) ค่าเดินทางหรือค่าโดยสารพาหนะ	X	X	X	X	X	X
	(จ) ค่าอาหาร	-	-	X	X	-	-
	(ฉ) ค่าเครื่องดื่ม	-	-	X	X	X	X
	(ช) อื่น ๆ	-	-	-	-	X	X
3.	ข้อกำหนดวงเงินในการใช้บัตร	-	-	X	X	X	X
4.	ข้อกำหนดต้องแจ้งความจำนงก่อน เดินทางไปใช้ในต่างประเทศ	-	3 วัน	-	ก่อนไป	3 วัน	3 วัน
5.	(ก) กำหนดวิธีการใช้บัตรโดยยื่นบัตรให้ แก่ผู้รับบัตรและลงชื่อในใบบันทึก การขายแล้วรับบัตรคืนทันที	-	-	X	X	X	X
	(ข) กำหนดให้ลงลายมือชื่อในใบบันทึก การขายให้เหมือนในบัตร แม้ไม่ เหมือนก็ต้องรับผิดชอบด้วย	X	X	-	-	-	-
6.	กรณีที่มีการคืนสินค้าหรือยกเลิกบริการ หรือปรับปรุงราคาสินค้า ห้ามมิให้รับ						

เปรียบเทียบข้อกำหนดในสัญญาระหว่างธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรกับสมาชิกบัตร

ลำดับ	ข้อกำหนดในสัญญา	AMEX DINERS		ธ. กสิกร ไทย		ธ. ไทยพาณิชย์	
				MASTER VISA	MASTER VISA		
				CARD	CARD		
	เงินสด ต้องใช้วิธีบันทึกในใบส่งของ และต้องรับสำเนาไว้	-	-	X	X	-	-
7.	กำหนดให้ขอใบรับเงินสดล่วงหน้า จากผู้ออกบัตร	-	-	X	X	-	-
8.	กำหนดให้รับสำเนาใบบันทึกการขาย ทุกครั้งที่ใช้บัตร	-	-	-	X	X	X
9.	แนะนำให้ทำลายกระดาษคาร์บอน ของใบบันทึกการขายเพื่อป้องกันการปลอมแปลงบัตรหรือลายมือชื่อ	-	X	-	-	-	-
สัญญาการใช้บัตร							
1.	การชำระเงิน						
	(ก) ต้องเปิดบัญชีธนาคารผู้ออกบัตร	-	-	X	X	X	X
	(ข) ใช้บัญชีธนาคารอื่นที่ระบุหรือใช้วิธีการจ่ายเป็นเงินสดหรือเช็คหรือธนาณัติ	X	X	-	-	-	-
2.	กรณีใช้บัตรเกินวงเงิน ยินยอมให้ธนาคารจ่ายเงินทดลองให้โดยใช้วิธีการเบิกเงินเกินบัญชีและคิดดอกเบี้ยทบต้นได้	-	-	X	X	X	X

เปรียบเทียบข้อกำหนดในสัญญาระหว่างธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรกับสมาชิกบัตร

ลำดับ	ข้อกำหนดในสัญญา	AMEX DINERS		ธ.กสิกรไทย		ธ.ไทยพาณิชย์	
				MASTER CARD	VISA CARD	MASTER CARD	VISA CARD
3.	ยินยอมให้ธนาคารบันทึกหลักฐานเอกสารอื่นใดอันเนื่องจากการใช้บัตร	-	-	X	X	X	X
4.	จะส่งบัตรคืนเมื่อปิดบัญชี						
5.	ยินยอมจ่ายค่าธรรมเนียมเมื่อออกบัตรใหม่	X	-	X	X	-	-
6.	รับผิดชอบเมื่อผู้ใช้บัตรใช้บัตรผิดไปจากเงื่อนไขต่าง ๆ โดยไม่ได้รับสิทธิพิเศษเรื่องระยะเวลาปลอดหนี้	-	-	X	X	-	-
7.	ถ้าใช้กับ ATM จะต้องใช้ไม่เกินวงเงินหรือจำนวนครั้งที่ธนาคารกำหนด	X	X	X	X	X	X
8.	กรณีใช้บัตรแทนเช็คไม่จำเป็นต้องทำหลักฐานการใช้เช็คอีก	-	-	X	X	-	-

หมายเหตุ : (x) หมายถึง มีระบุไว้ในสัญญา

(-) หมายถึง ไม่ปรากฏว่ามีระบุไว้ในสัญญา

เปรียบเทียบข้อกำหนดในสัญญาระหว่างธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรกับร้านค้าหรือสถาน
บริการผู้รับบัตร*

ลำดับ	ข้อกำหนดในสัญญา	AMEX DINERS		ธ.กสิกรไทย		ธ.ไทยพาณิชย์	
		MASTER	VISA	MASTER	VISA	MASTER	VISA
		CARD		CARD		CARD	

เงื่อนไข

1.	(ก) ลักษณะของสัญญาเป็นการรับซื้อ ค่าสินค้าและบริการ	X	X	-	-	-	-
	(ข) ลักษณะของสัญญาเป็นการสำรอง การจ่ายเงินแทนสมาชิกบัตรผู้ถือบัตร	-	-	X	X	X	X
2.	ครอบคลุมธุรกิจใ้ในเครือผู้รับบัตรทุกแห่ง	X	-	-	-	-	-
3.	การกำหนดเงื่อนไขว่าจะต้องรับบัตร โดยทำตามวิธีที่กำหนดไว้	X	X	X	X	X	X
การยอมรับค่าสินค้าและบริการ							
1.	รับการให้บริการเฉพาะที่ยังไม่หมดอายุ	X	X	X	X	X	X
2.	บัตรต้องมีลายมือชื่อสมาชิกบัตร	X	X	X	X	X	X
3.	สมาชิกบัตรลงลายมือชื่อในใบบันทึก การขายเหมือนกับใบบัตร	X	-	X	-	X	X
4.	บัตรนั้นมิได้ถูกแจ้งยกเลิก	X	X	X	-	X	X
5.	บัตรไม่มีรอยแก้ไขเปลี่ยนแปลง	X	X	-	-	-	-
6.	กรณีต้องขออนุมัติวงเงินผู้รับบัตรต้อง ได้รับรหัสอนุมัติก่อน	X	X	-	-	-	-

เปรียบเทียบข้อกำหนดในสัญญาระหว่างธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรกับร้านค้าหรือสถาน
บริการผู้รับบัตร*

ลำดับ	ข้อกำหนดในสัญญา	AMEX DINERS		ธ.กสิกรไทย		ธ.ไทยพาณิชย์	
				MASTER VISA CARD	MASTER VISA CARD		
7.	ต้องมีหมายเลขบัญชีผู้ออกบัตรเป็นจำนวน 16 ตัว แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 4 ตัว และหมายเลขบัญชีผู้ออกบัตรตัวแรกต้อง เป็นตัวเลข 5 หรือ 4 เสมอ	-	-	X	X	X	X
8.	ต้องมีเครื่องหมายเฉพาะของบัตร ชื่อสมาชิกบัตร ผู้ออกบัตร	-	-	X	X	X	X
วงเงินซึ่งต้องมีการอนุมัติ							
1.	มีการกำหนดวงเงินในการรับบัตร	X	X	X	X	X	X
2.	ผู้ออกบัตรมีสิทธิเปลี่ยนแปลงวงเงิน อนุมัติที่ได้ให้ไว้แล้ว	X	X	-	-	-	-
3.	มีสิทธิไล่เบี้ยกรณีใช้บัตรเกินวงเงิน อนุมัติที่ได้ให้ไว้แล้ว	X	-	-	-	-	-
4.	เปิดโอกาสให้ร้านค้าต้องการ รับบัตรที่หมดอายุได้	-	-	X	X	X	X
5.	ร้านค้าต้องการยืดระยะเวลาการยื่น ใบบันทึกการขาย	-	-	X	X	-	-

เปรียบเทียบข้อกำหนดในสัญญาระหว่างธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรกับร้านค้าหรือสถาน

บริการผู้รับบัตร*

ลำดับ	ข้อกำหนดในสัญญา	AMEX DINERS		ธ.กสิกรไทย		ธ.ไทยพาณิชย์	
				MASTER CARD	VISA CARD	MASTER CARD	VISA CARD

ใบบันทึกการขาย

1.	ต้องใช้เครื่องรูดที่ผู้ออกบัตรยอมรับ	X	X	X	X	-	-
2.	ระบุวันที่ทำการซื้อขาย	X	X	X	X	X	X
3.	จำนวนเงินค่าสินค้าและบริการ (รวมทั้งรายการสินค้า/บริการ)	X	X	X	X	X	X
4.	ระบุเลขรหัสรับรองเงินวงเงิน	X	-	X	X	X	X
5.	มีลายมือชื่อสมาชิกบัตร (ชื่อผู้ถือบัตร)	X	X	X	X	X	X
6.	ชื่อ สถานที่ตั้งของผู้รับบัตร	X	X	X	X	X	X
7.	ข้อความอื่นใดที่ผู้ออกบัตรระบุให้ออก	X	X	X	X	-	-
8.	หมายเลขติดต่อของธนาคารผู้ออกบัตร	-	-	X	X	X	X
9.	วันที่บัตรหมดอายุ	X	X	X	X	X	X
10.	ระบุเลขที่และประเทศที่ออก หนังสือเดินทาง	X	X	X	X	X	X
11.	ต้องมอบสำเนาใบบันทึกการขาย	-	-	X	X	X	X
12.	ไม่แยกใบบันทึกการขาย 2 ใบ หรือมากกว่านั้น	X	X	X	X	X	X
13.	ลายมือชื่อผู้ขาย	-	-	-	-	X	X

เปรียบเทียบข้อกำหนดในสัญญาระหว่างธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรกับร้านค้าหรือสถาน
บริการผู้รับบัตร*

ลำดับ	ข้อกำหนดในสัญญา	AMEX DINERS		ธ. กสิกรไทย		ธ. ไทยพาณิชย์	
		MASTER	VISA	MASTER	VISA	MASTER	VISA
		CARD		CARD		CARD	

14. ร้านค้าจะต้องไม่นำใบบันทึกการขายที่ทำ

ไว้ไม่สมบูรณ์ให้ธนาคารเรียกเก็บ

- - - - X X

การชำระเงินให้แก่ร้านค้าผู้รับบัตร

1. เงื่อนไขต้องยื่นภายในกำหนด	10 วัน	7 วัน	3 วัน	3 วัน	-	-
2. ผู้รับบัตรจะไม่เรียกเก็บเงินเอง	X	-	-	-	-	-
3. (ก) แผนการชำระเงินรายสัปดาห์	X	-	-	-	-	-
(ข) แผนการชำระเงินในวันรุ่งขึ้น	X	-	-	-	-	-
4. จ่ายเงินเข้าบัญชีกระแสรายวันที่ ที่ตรวจสอบใบบันทึกการขายถูกต้อง	-	-	X	X	-	-
5. ถ้าจ่ายผิดเงื่อนไขร้านค้าต้องคืนเงิน	-	-	X	X	-	-

อัตราส่วนลด

1. วันที่ถือว่ารับซื้อสินค้าและบริการ คือวันที่รับใบบันทึกการขาย	X	-	-	-	-	-
2. การเปลี่ยนแปลงอัตราส่วนลด จะต้อง ส่งจดหมายให้ทราบล่วงหน้าภายใน กำหนด 1 เดือน	X	-	-	-	-	-
3. มีการกำหนดค่าบริการ (ค่าธรรมเนียม)	X	X	X	X	X	X

เปรียบเทียบข้อกำหนดในสัญญาระหว่างธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรกับร้านค้าหรือสถาน
บริการผู้รับบัตร*

ลำดับ	ข้อกำหนดในสัญญา	AMEX DINERS		ธ.กสิกรไทย	ธ.ไทยพาณิชย์
		MASTER VISA	MASTER VISA	CARD	CARD

สกุลเงินที่ชำระ

1. เป็นเงินบาท X - - - - -

การใช้เงินที่ชำระโดยสมาชิกบัตร

1. เงินที่เรียกเก็บจากสมาชิกบัตรนำเข้า
ชำระทันที ส่วนที่เหลือนำเข้าบัญชี
ผู้รับบัตร X - - - - -

วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับหักหนี้

1. กรณีที่มีการหักหนี้ต้องส่งหลักฐาน
ภายในกำหนด 7 วัน - - - - -

2. ไม่มีการคืนเงินสดให้แก่สมาชิกบัตร X X X X X X

การขึ้นเช็คเป็นเงินสด

1. ไม่รับผิดชอบกรณีผู้รับบัตรรับ
ขึ้นเช็คเป็นเงินสด X X - - - - -

ข้อร้องทุกข์และข้อสอบถามของสมาชิกบัตร

1. กรณีสินค้าหรือบริการมีปัญหาซึ่งผู้รับบัตร
จะต้องรับผิดชอบจนถึงขนาดที่สมาชิก
บัตรมีสิทธิปฏิเสธการจ่ายเงินผู้รับบัตร

เปรียบเทียบข้อกำหนดในสัญญาระหว่างธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรกับร้านค้าหรือสถาน
บริการผู้รับบัตร*

ลำดับ	ข้อกำหนดในสัญญา	AMEX DINERS		ธ. กสิกรไทย		ธ. ไทยพาณิชย์	
		MASTER CARD	DINERS CARD	MASTER CARD	VISA CARD	MASTER CARD	VISA CARD
	จะต้องดำเนินการแก้ไขภายใน 30 วัน						
	ถ้ามิได้ช้อยุดต้องคืนเงิน	X	-	-	-	-	-
2.	ผู้รับบัตรจะต้องตอบข้อสอบถามที่สมาชิกบัตรร้องทุกข์ต่อผู้ออกบัตรภายใน 30 วัน	X	-	-	-	-	-
3.	ไม่คิดราคาสินค้าหรือบริการเพิ่มอันเนื่องมาจากสมาชิกได้ใช้บัตรหรือคิดค่าธรรมเนียมอื่น ๆ เพิ่มขึ้น	X	X	X	X	X	X
	การตั้งแสดงวัตถุเกี่ยวกับการโฆษณาส่งเสริม						
1.	ต้องมีการโฆษณาการใช้บัตรด้วยและได้ค่าตอบแทน 100 บาท เมื่อมีผู้มาสมัครเป็นสมาชิก	X	-	-	-	-	-
2.	ต้องติดเครื่องหมายสัญลักษณ์บัตรไว้ในที่เห็นได้ง่าย	X	X	X	X	X	X
3.	ถ้าพบบัตรหมดอายุหรือแจ้งสูญหายต้องแจ้งธนาคารหรือบริษัททราบทันที	X	X	X	X	X	X

เปรียบเทียบข้อกำหนดในสัญญาระหว่างธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรกับร้านค้าหรือสถาน
บริการผู้รับบัตร*

ลำดับ	ข้อกำหนดในสัญญา	AMEX DINERS		ธ. กสิกรไทย		ธ. ไทยพาณิชย์	
				MASTER VISA CARD	MASTER VISA CARD		

การยกเลิกสัญญา

1.	ต้องแจ้ง โดยจดหมายลงทะเบียน ไปรษณีย์มีผลเมื่อครบ 30 วัน และ บริษัทผู้ออกบัตรอาจยกเลิกได้เร็ว กว่า 30 วัน	X	X	-	-	-	-
2.	บอกกล่าวเป็นระยะเวลา 15 วัน กฎหมายที่ใช้บังคับ	-	-	X	X	-	-
1.	กฎหมายที่ใช้บังคับคือกฎหมายไทย	X	-	-	-	-	-
2.	ข้อพิพาทเกี่ยวกับสัญญาฉบับนี้ ให้นำ ข้อพิพาทขึ้นสู่ศาลแพ่ง กรุงเทพฯ	X	X	-	-	-	-

หมายเหตุ : (x) หมายถึง มีระบุไว้ในสัญญา

(-) หมายถึง ไม่ปรากฏว่ามีระบุไว้ในสัญญา

3.3 ลักษณะของบัตรเครดิต วิธีการผลิตบัตรเครดิต และวิธีการใช้บัตรเครดิต

3.3.1 ลักษณะของบัตรเครดิต

บัตรเครดิต เป็นบัตรพลาสติกสีเหลี่ยมผืนผ้า มุมมนทั้ง 4 ด้าน ขนาดประมาณ 8.5x5.5 ซม. ทนความร้อน มีเครื่องหมายและลวดลายของบริษัทผู้ออกบัตรเคลือบด้วยกรรมวิธีพิเศษอยู่ด้านนอกตัวบัตร ลักษณะเส้นจะเป็นรายละเอียด (FINE LINE PRINTING) บางบริษัทอาจจะมีมาตรการอื่น ๆ เพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้สมาชิกผู้ถือบัตรด้วย เช่น มีแผ่น HOLLOGRAM สีรุ้ง 7 สี สะท้อนแสงอ่านได้เฉพาะใน ULTRA LIGHT เป็นต้น ทำให้เป็นข้อสังเกตและปลอมแปลงได้ยาก บนตัวบัตรจะปรากฏหลักฐานดังต่อไปนี้

1. หมายเลขบัตรเป็นตัวเลข โดยแต่ละตัวจะเป็นรหัสเพื่อการตรวจสอบ
2. อายุการใช้บัตรมีทั้งอายุเริ่มต้นใช้บัตรและอายุสิ้นสุดการใช้บัตร
3. ชื่อและนามสกุลของเจ้าของบัตร
4. ลายมือชื่อของผู้ถือบัตรบนแผ่นพิเศษ
5. แถบแม่เหล็กบันทึกข้อมูลอยู่ด้านหลังของบัตร

HOLLOGRAM คือ รูปสามมิติถ่ายโดยระบบแสงเลเซอร์ เป็นรูปอยู่บนแผ่นโลหะสะท้อนแสง เมื่อส่องดูจะเห็นรูปเปลี่ยนได้ถึง 7 สี และเคลื่อนไหวได้

แผ่นพิเศษสำหรับลงลายมือชื่อ เป็นแถบที่พิมพ์ด้วยหมึกพิเศษ ซึ่งหากมีการลบเปลี่ยนแปลง ชูตออก จะหายไปและไม่คมชัด

แถบแม่เหล็ก คือ แถบบันทึกข้อมูลของผู้ถือบัตร จะอ่านได้โดยนำบัตรไปใส่เครื่อง VERIFONE หรือเครื่องอ่านข้อมูล แถบแม่เหล็กจะแบ่งออกเป็น 3 แทรก (TRACK) บรรจุข้อมูลชื่อและนามสกุลผู้ถือบัตร หมายเลขบัญชี วันออกบัตร วันหมดอายุ และข้อมูลเพื่อการตรวจสอบอื่น ๆ

3.3.2 วิธีการผลิตบัตรเครดิต

การทำบัตรพลาสติกเพื่อเป็นบัตรเครดิตเริ่มขึ้นครั้งแรกเมื่อประมาณ 30 ปีมาแล้ว ซึ่งขณะนั้นยังไม่ได้มีการพัฒนาการผลิตมากนัก การผลิตมักจะถูกถือว่าเป็นศิลปะซึ่งใช้วิธีการดั้งเดิมเพื่อรักษาศิลปะและความงามไว้

เมื่อบัตรเครดิตซึ่งทำจากพลาสติกได้รับความนิยมมากขึ้น ความต้องการบัตรเครดิตจึงมีมากขึ้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 ทำให้มีความต้องการที่จะทำบัตรเครดิตให้เป็นอุตสาหกรรม ขั้นตอนการผลิตในระยะแรก ๆ มีดังนี้ นำแผ่นพลาสติก PVC มาทำให้บางได้ขนาดพอเหมาะสำหรับทำบัตร นำมาเคลือบที่ระดับ TOLERANCE + 4 ถึง 5 ตีกรี ที่อุณหภูมิ 130-150 องศาเซลเซียส ความร้อนและการเคลือบจะทำให้พลาสติกหดตัว แล้วจึงนำเอามาพิมพ์ข้อความผ่านเครื่องพิมพ์และเครื่องปั๊มด้วยความร้อน ตัดแถบแม่เหล็กและ HOLLOGRAM ในระยะแรก ๆ นี้ไม่ได้มีเครื่องมือทำบัตรโดยเฉพาะ ทำให้ต้องอาศัยเครื่องมือทำสินค้าอื่น ๆ ทำให้มีปัญหาในการพิมพ์ การทำแถบแม่เหล็กบันทึกข้อมูล ข้อมูลอ่านไม่ชัดเจนลบเลือนง่าย นอกจากนี้ยังมีปัญหาในการขนส่งและการผลิตที่ใช้แรงงานมาก ทำให้การรักษาความปลอดภัยหุลวม เนื่องจากจำนวนบัตรที่ผลิตได้รวมทั้งจำนวนที่เสียในระหว่างการผลิตไม่สามารถระบุได้ชัดเจนว่ามีจำนวนแน่นอนเท่าใด

ในขณะนั้นค่าและความสำคัญของบัตรเครดิตยังไม่มีผู้สนใจมากนัก ต่อมาเมื่อมีนโยบายขยายตัวทางการตลาด บัตรเครดิตได้รับความนิยมมากขึ้น คนทั่ว ๆ ไป เริ่มรู้สึกว่าบัตรเครดิตใช้ทดแทนเงินได้ มีสภาพคล่องสูง มีค่าเกินกว่าแผ่นพลาสติกธรรมดา การปลอมแปลงและการโกงด้วยบัตรเครดิตจึงเริ่มมีมากขึ้น การผลิตบัตรจึงต้องใช้ความระมัดระวังมากขึ้น วิธีการผลิตจึงเปลี่ยนแปลงไป เช่น ตัดแถบแม่เหล็กก่อนเคลือบ การพิมพ์สีรุ้ง การพิมพ์ทุกอย่างรวมทั้งลวดลายก่อนจะเคลือบด้วยวิธีการพิเศษ การทำเส้นลายน้ำ การติด HOLLOGRAM การเคลือบบัตรเปลี่ยนมาใช้ในการควบคุมด้วยไมโครคอมพิวเตอร์ และใช้ความร้อนจากไฟฟ้าทำให้เทคนิคการทำมีคุณภาพสูงขึ้น การตัด การเคลือบ การพิมพ์ตัวนูน การทำ HOLLOGRAM แถบแม่เหล็ก และการนับ

จำนวนทำด้วยเครื่องจักร บัตรที่เหลือจะถูกทำลายทิ้ง ผลจากการพัฒนาเทคโนโลยีในการผลิตทำให้สมาชิกผู้ถือบัตรและผู้รับบัตรสามารถสังเกตความผิดปกติของบัตรได้มากขึ้น

บัตรเครดิตของแท้จะมีลักษณะบ่งบอกถึงคุณภาพสูง คือ แผ่นพลาสติกที่ใช้มีความยืดหยุ่นงอไปงมาได้ไม่หัก ดัดขอบเรียบและมุมมนเรียบเหมือนกัน 4 ด้าน ไม่สามารถจะลอกแผ่นเคลือบออกมาได้ ทั้งแผ่นจะมีลักษณะเป็นเนื้อเดียวกัน สีจะไม่เปลี่ยนแปลง เมื่อถูกความร้อนไม่เลอะเลือน ลวดลายละเอียดชัดเจน แม้ว่าจะเก็บไว้หรือเสียดสีกับสิ่งอื่น ๆ ก็ตาม ดังนั้นจะอ้างว่าบัตรใช้มานานจนสีจางหรือลวดลายไม่ชัดเจนไม่ได้ ตัวพิมพ์นูนชัดเจน แผ่น HOLLOGRAM จะสะท้อนสี 7 สี และมีรูปที่เคลื่อนไหวได้ ไม่คล้ำ ไม่มัว ตัวสะกดต่าง ๆ จะต้องถูกต้อง ในขณะนี้ปัจจุบันมีบัตรสมาชิกทางธุรกิจหลายแห่งได้ทำลักษณะคล้ายคลึงกับบัตรเครดิตอาจจะทำให้ผู้ไม่เคยเห็นบัตรจริงเกิดความสับสนได้ แต่บัตรเครดิตจะมีแถบแม่เหล็กที่ลอกออกมาไม่ได้

ต้นทุนของบัตรเครดิตขึ้นอยู่กับลักษณะของบัตร ถ้าเป็นบัตรพลาสติกธรรมดาที่มีแถบแม่เหล็กบันทึกข้อมูลและแถบลายมือชื่อพิเศษ จะมีต้นทุนประมาณใบละ 10-15 บาท สำหรับบัตรที่มี HOLLOGRAM เพิ่มเติม จะมีต้นทุนในการผลิตใบละประมาณ 20-30 บาท เนื่องจากต้นทุนในการติดตั้งเครื่อง HOLLOGRAM สูง แต่ในระยะยาวต้นทุนต่อหน่วยมีแนวโน้มจะลดลง ขณะนี้มีบัตรที่เพิ่งคิดค้นขึ้นใหม่เรียกว่า SMART CARD มีวงจรไฟฟ้าบรรจุวงจรคอมพิวเตอร์ สามารถบรรจุข้อมูลได้มากขึ้น และตรวจสอบเพื่อความปลอดภัยได้ดีขึ้น แต่มีต้นทุนสูงถึงใบละ 400-500 บาท ต้นทุนเหล่านี้มีส่วนสัมพันธ์กับความปลอดภัยของสมาชิกผู้ถือบัตรและบริษัทผู้ออกบัตร

3.3.3 กระบวนการในการใช้บัตรเครดิต

ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้บัตรเครดิตนั้นส่วนใหญ่จะประกอบด้วย

ธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตร (ISSUER) ทำการตรวจสอบข้อมูลจนเป็นที่พอใจ และรับผู้สมัครเป็นสมาชิกบัตรธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรจะทำการออกบัตรและส่งบัตรให้แก่สมาชิก เมื่อสมาชิกรับบัตรเครดิตไปใช้ตามสถานบริการหรือร้านค้าที่ตกลงรับบัตรเครดิต และเมื่อร้านค้าเหล่านั้นส่ง ใบบันทึกการขายมายังธนาคารหรือบริษัทเพื่อเรียกเก็บ ธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรก็จะจ่ายเงินให้แก่ร้านค้าเหล่านั้นไปก่อน โดยธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรจะเรียกเก็บเงินจากสมาชิกเป็นรายเดือนไป ธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรจะรับรองและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เนื่องมาจากการใช้บัตรนั้นอย่างสุจริต เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการใช้บัตร

สมาชิกบัตร (CARDMEMBER) คือ ผู้ที่มีเครดิตในรูปเงินฝากธนาคารหรือมีรายได้ประจำมากพอสมควร ได้ยื่นความจำนงขอสมัครเป็นสมาชิกของธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตร เมื่อทางธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรได้ตรวจสอบข้อมูลแล้วก็จะทำการออกบัตรให้แก่สมาชิก สมาชิกบัตรจะได้รับการรับรองจากบริษัทในการซื้อสินค้าหรือใช้บริการ โดยไม่ต้องชำระเป็นเงินสด แต่ใช้บัตรชำระแทนในร้านค้าหรือสถานบริการที่ตกลงรับบัตรเครดิตนั้น ๆ โดยการลงลายมือชื่อใน ใบบันทึกการขาย (SALE SLIPS/CHARGE FORM) สมาชิกบัตรจะชำระค่าสินค้าและบริการให้แก่ธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรเมื่อได้รับรายการเรียกเก็บเมื่อครบกำหนด

ร้านค้าหรือสถานบริการที่ตกลงรับบัตร (SALE ESTABLISHMENT) ได้แก่ ร้านค้า หรือสถานบริการที่ตกลงรับบัตรเครดิตของธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรจากสมาชิกบัตรแทนการชำระด้วยเงินสด ร้านค้าหรือสถานบริการดังกล่าวจะติดป้ายหรือตราของบัตรเครดิตที่รับ ให้สมาชิกได้เห็น เมื่อสมาชิกบัตรมาซื้อสินค้าและใช้บริการ ทางร้านค้าหรือสถานบริการก็จะตรวจสอบข้อมูลบนบัตรและบันทึกข้อมูลของบัตรลงในใบบันทึกการขายด้วยเครื่องรูตบัตร (IMPRINTER)

ขั้นตอนการใช้บัตรเครดิตมีดังนี้คือ

1. สมาชิกบัตรเข้าไปในร้านค้าเพื่อซื้อสินค้าและบริการ โดยการใช้บัตรเครดิตเป็นสื่อจ่ายแทนเงินสด
2. ร้านค้าหรือสถานบริการผู้รับบัตรจะบันทึกข้อมูลบนบัตรเครดิตลงในบันทึกการขาย (SALES SLIP) ซึ่งเป็นหลักฐานการซื้อขาย หรือเรียกกันว่า "รูตบัตร" พร้อมกับให้ผู้ซื้อลงลายมือชื่อบนใบบันทึกการขายนั้น ๆ

ใบบันทึกการขายสินค้าและบริการจะเป็นกระดาษรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าหนึ่งชุด มี 3 แผ่น มีกระดาษคาร์บอนในตัว บนใบบันทึกการขายจะปรากฏหลักฐานดังนี้

1. หมายเลขบัตร
2. อายุของการใช้บัตร
3. ชื่อเจ้าของบัตร
4. หมายเลขบัญชีของร้านค้าหรือสถานบริการผู้รับบัตร
5. ชื่อและที่อยู่ของร้านค้าหรือสถานบริการผู้รับบัตร
6. วันที่ทำการซื้อขายสินค้า
7. รหัสการอนุมัติ
8. ราคาสินค้าที่มีการซื้อขายโดยมีรายละเอียดจำนวนชิ้นและราคา
9. ยอดรวมของมูลค่าการซื้อขาย
10. ลายมือชื่อสมาชิกบัตร

3. ร้านค้าอาจจะมีการติดต่อทาง โทรศัพท์หรือทางเครื่องตรวจบัตรอัตโนมัติ (VERIFONE) กับธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตร เพื่อขออนุมัติการใช้บัตรเครดิตนั้น เรียกว่าการขออนุมัติวงเงิน (AUTHORIZATION) ทั้งนี้เนื่องจากเหตุผลที่แต่ละคนมีเครดิตไม่เท่ากัน

การขออนุมัติแต่ละครั้ง เท่ากับ เป็นการบอกให้ธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรได้รับรู้เท่านั้นเอง
เมื่อธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรได้ให้รหัสขออนุมัติแล้ว ทางร้านค้าจะลงรหัสบนใบบันทึกการขาย
เมื่อร้านค้าได้ส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อไปแล้ว ร้านค้าก็จะเอาใบบันทึกการขายที่ซื้อได้ลงลายมือชื่อ
ไว้แล้วมาขึ้นเงินกับธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตร เมื่อเป็นเช่นนี้ใบบันทึกการขายจึงเปรียบเสมือน
สัญญาซึ่งธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรจะจ่ายเงินแก่ร้านค้า

4. ธนาคารหรือบริษัทหรือผู้ออกบัตรเมื่อรับใบบันทึกการขายจากร้านค้าแล้ว
ก็จะจ่ายเงินให้ไป แล้วเรียกเก็บเงินจากสมาชิกบัตรในภายหลัง

5. สมาชิกบัตรซึ่งได้ใช้บัตรเครดิตของตนไปแล้ว เมื่อได้รับใบเรียกเก็บเงิน
จากธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตร จะต้องจ่ายให้กับธนาคารหรือบริษัทผู้ออกบัตรภายในระยะเวลาที่
ตกลงกันไว้